

ADVIES 88

EUROPESE ONDERZOEKSRAAD

24 juni 2004

INHOUD

SITUERING.....	3
DEBAT.....	4
ADVIES.....	5

ADVIES BIJ DE OPRICHTING VAN DE EUROPESE ONDERZOEKSRaad

SITUERING

De idee van een European Research Council (ERC), een pan-Europees fonds bedoeld om over de Europese grenzen heen hoogwaardig niet-gericht, lange(re) termijn onderzoek te ondersteunen naar analogie met de National Science Foundation (NSF), National Institutes of Health (NIH) en dergelijke in de VS, is niet nieuw maar had tot voor kort weinig bijval. Het uittekenen van de Europese Onderzoeksruimte (ERA) heeft het debat over de noodzaak en meerwaarde van dergelijk Europees onderzoeksfonds echter een nieuw elan gegeven. Het debat vond aanvankelijk voornamelijk plaats in de onderzoeksgemeenschap zelf. Deze gemeenschap lijkt gewonnen voor het oprichten van een ERC en is dan ook een gedreven pleitbezorger geweest.

Recent heeft de Europese Commissie (EC) deze idee opgenomen en het debat rond Europese steun voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek op het politieke niveau gebracht. Op 15 januari 2004 lanceerde Commissaris Busquin de mededeling 'Europa en fundamenteel onderzoek'¹, waarin hij pleit voor een steunmechanisme voor fundamenteel onderzoek op Europees niveau. In een volgende mededeling van 10 februari 2004 'Bouwen aan onze gemeenschappelijke toekomst - Beleidsuitdagingen en begrotingsmiddelen in de uitgebreide Unie 2007- 2013'² doet de Europese Commissie een voorstel voor de visie en het financieel kader, voor de periode 2007-2013. De versterking van het Europees wetenschappelijk onderzoek en meer bepaald het fundamenteel onderzoek krijgen hierin een belangrijke plaats. Op 16 juni ll. concretiseert de Commissie deze ideeën verder in de nieuwste mededeling 'Science and technology, the key to Europe's future - Guidelines for future European Union policy to support research'³. Het oprichten van een 'ERC' wordt hierin één van de zes grote assen van het EU-beleid voor de toekomst.

Nederland, dat vanaf 1 juli 2004 het voorzitterschap van de EU zal waarnemen, wil een principiële beslissing afdwingen over de oprichting van de ERC tijdens de Raad Competitiviteit (informele vergadering op 1-3 juli, en formele Raad Competitiviteit op 24 september).

Om Vlaanderen toe te laten maximaal in te spelen op de beleidsdiscussies, die hieromtrent in de komende maanden zullen plaats vinden, heeft minister Dirk Van Mechelen de VRWB om advies gevraagd omtrent de oprichting van een Europese Onderzoeksraad. Hij vraagt in het bijzonder aandacht voor de operationele modaliteiten van een ERC.

In dit advies geven we eerst een kort overzicht van het debat rond de oprichting van deze ERC. Als aanbevelingen geven we vervolgens nu een aantal grote principes mee als basis voor de oprichting van een dergelijke Europese Onderzoeksraad. De VRWB wenst evenwel zich nog verder te beraden over dit dossier, in het bijzonder over de concrete modaliteiten, en zal later hierover zijn aanbevelingen formuleren.

¹ COM(2004)9 definitief

² COM(2004)101 definitief

³ COM(2004)353 definitief

DEBAT

Diverse fora hebben zich al over de vraag gebogen of een ERC een echte meerwaarde biedt voor het wetenschappelijk onderzoek in Europa en zo ja, hoe dit dan concreet vorm moet krijgen.

De European Science Foundation (ESF) heeft bij de aanvang van dit debat een belangrijke coördinerende rol gespeeld. Ook onder het Deens voorzitterschap van de EU (2de helft 2002) stond dit onderwerp hoog op de agenda. Zo werd een *European Research Council Expert Group* opgericht, die zich over alle mogelijke aspecten van een ERC moest buigen. Het eindrapport van deze experts werd eind vorig jaar aan de Deense minister bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek overhandigd.

De European Research Advisory Board (EURAB) bracht twee adviezen uit omtrent de oprichting van een ERC. EMBO (European Molecular Biology Organisation) organiseerde een aantal conferenties rond deze topic. Ook de EUROHoRCS (hoofden van verschillende Europese fondsen voor wetenschappelijk onderzoek, m.i.v. het FWO) en de Academia Europea (internationale organisatie van wetenschappers) brachten advies uit.

De overgrote meerderheid staat achter dit initiatief en vindt de tijd rijp om, zij het geleidelijk, een pan-Europees onderzoeksagentschap op te starten. Men is het eens over: (1) wetenschappelijke excellentie moet het enige criterium zijn, (2) de steun moet naar individuele onderzoeksploegen gaan (geen noodzaak voor consortia) en (3) de selectie moet aan de wetenschappers zelf overgelaten worden. De modaliteiten daarentegen liggen nog helemaal niet vast. Hierover zijn de meningen zeer verdeeld.

Voor meer achtergrondinformatie en de standpunten van al deze organisaties wordt verwezen naar de websites⁴.

Ook in de VRWB en zijn commissies is de oprichting van een European Research Council reeds aan bod gekomen. In het VRWB-memorandum wordt terzake gesteld: *“Op Europees niveau is de ondersteuning van het fundamenteel, kennisverlegend onderzoek op initiatief van de vorser structureel onvoldoende (onbestaande). Vlaanderen moet een voortrekker worden bij de uitbouw van de European Research Council (ERC). De ERC moet een transparant Europees financieringskanaal voor niet-gericht onderzoek op initiatief van de vorser worden, gebaseerd op peer-review. Deze Europese organisatie (vergelijkbaar met het FWO op Vlaams niveau) moet onafhankelijk van de bestaande politieke structuren kunnen opereren zodat ze een visie op lange termijn op het Europees wetenschappelijk onderzoek kan ontwikkelen.”*

⁴ <http://www.cordis.lu>; <http://www.elsf.org/elsf190203.html>;
ftp://ftp.cordis.lu/pub/era/docs/allea_erc_1102.pdf;
http://www.euroscience.org/WGROUPS/SCIENCE_POL/erc.htm;
<http://europa.eu.int/comm/research/eurab>; www.ercexpertgroup.org.

ADVIES

De VRWB is grote voorstander van de oprichting van een Europees Onderzoeksagentschap⁵ voor ondersteuning op Europees niveau van het fundamenteel, kennisverleggend onderzoek op initiatief van de vorser, op voorwaarde dat met de volgende punten rekening wordt gehouden.

1. De steun van deze Europese Onderzoeksraad (European Research Council – ERC) moet bestemd zijn voor individuele onderzoekers of onderzoeksteams, zonder verplichting tot uitgebreide netwerkvorming.
2. De projecten moeten gericht zijn op fundamenteel onderzoek en als dusdanig ook geëvalueerd worden, zonder binding met economische of toepassingsgerichte ambities.
3. Alle wetenschappelijke domeinen moeten in aanmerking kunnen komen voor ondersteuning.
4. De organisatie van deze Europese Onderzoeksraad moet transparant zijn, flexibel en niet te bureaucratisch. Ze moet onafhankelijk van de bestaande politieke structuren, zowel Europese als nationale, kunnen opereren zodat ze een visie op lange termijn op het Europees wetenschappelijk onderzoek kan ontwikkelen. Het Europees Onderzoeksagentschap moet kunnen functioneren als een onafhankelijk agentschap met enkel een globale politieke verantwoordingsplicht aan de EU (“at arm’s length”).
5. Het nieuwe financieringskanaal via de ERC mag niet ten koste zijn van gelijkaardige, nationale organisaties voor financiering van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en mag het nationale beleid terzake niet beïnvloeden.
6. De evaluatie- en selectieprocedures moeten transparant zijn met als enig criterium ‘wetenschappelijke excellentie’. De beste garantie hiervoor wordt geboden door een systeem van open competitie en peer-review (d.i. wetenschappelijke evaluatie door wereldwijd erkende experts).
7. Het beschikbaar gesteld budget moet van voldoende omvang zijn. Een half miljard euro per jaar is duidelijk te weinig. Een minimum van 2 miljard euro per jaar is nodig om een echt hefboomeffect te kunnen bereiken (cfr. VSA, waar de drie grote agentschappen voor fundamenteel onderzoek beschikken over meer dan 85 miljard US dollar⁶).
8. De financiële steun moet zoals bij het FWO in *grant*-vorm worden toegekend zodat de bestedingen en bestedingscontrole correct doch soepel verlopen met prioriteit voor beoogde doelstellingen en met minimale administratieve rompslomp.

⁵ *European Research Council is een funding agency. In deze context spreekt men beter van European Research Foundation.*

⁶ *Referentie: Presentatie Dr. David Schindel, National Science Foundation in VRWB dd. 24 juni 2004*

9. De financiële steun per project moet voldoende groot zijn om zonder veel bijkomende middelen het project realistisch te kunnen uitvoeren. De onthaalinstellingen dienen een behoorlijke vergoeding te krijgen voor de globale kosten (overhead).
10. Vlaanderen moet een strategisch beleid uittekenen met het oog op een maximale participatie aan het EU-onderzoek, en moet in het bijzonder pro-actief toewerken naar de European Research Council.

Elisabeth Monard
Secretaris

Karel Vinck
Voorzitter

De Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB), opgericht bij decreet van 15 december 1993, is het adviesorgaan voor de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement inzake elke aangelegenheid betreffende het wetenschaps- en technologiebeleid. De VRWB is een uniek forum waar vooraanstaande actoren uit de academische en sociaal-economische wereld zich beraden over de algemene krachtlijnen van het te voeren wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. De VRWB is samengesteld uit een voorzitter en zestien leden, allen benoemd op grond van hun deskundigheid en/of betrokkenheid bij het wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. Zes van deze leden worden voorgedragen door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), telkens drie door de werkgevers- en werknemersorganisaties vertegenwoordigd in de SERV, en vier leden worden rechtstreeks benoemd door de Vlaamse regering. Vijf hoge ambtenaren uit de Vlaamse administratie nemen met raadgevende stem deel aan de vergaderingen.

Uitgave van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB)

E. Monard, secretaris

VRWB-secretariaat
North Plaza B
Koning Albert II-laan 7 - 4e verd.
B-1210 Brussel

Tel. +32 (0)2 553.45.20
Fax +32 (0)2 553.45.23
e-mail: vrwb@vlaanderen.be
website: www.vrwb.vlaanderen.be

